

علت عزاداری برای امام حسین (علیه السلام) چیست؟

چرا هر ساله برای امام حسین (علیه السلام) عزاداری می‌کنیم؟

هر ساله هم‌زمان با آغاز ماه محرم در ایران و بسیاری از کشورهای اسلامی، برگزاری مراسم سوگواری برای امام حسین (علیه السلام) رونق تازه‌ای می‌گیرد و تمام کوچه‌ها و خیابان‌های شهر با پرچم‌های سیاه و نمادهایی که ما را به یاد واقعه بزرگ سال 61 هجری قمری می‌اندازد، زینت داده می‌شود. در طول تاریخ هیچ جنبشی وجود ندارد که تا این اندازه زنده و پرحرارت بوده و بعد از گذشت هزار و اندی سال هنوز هم حرف برای گفتن داشته باشد. اما علت عزاداری برای امام حسین (علیه السلام) چیست و چه حکمتی پشت این آئین کهن و ماندگار نهفته است؟

بزرگداشت مقام ابا عبدالله و شهدای کربلا تنها به شیعیان و مسلمانان اختصاص ندارد بلکه ادیان و مکاتب غیر اسلامی مانند مسیحیان، یهودیان، سیک‌ها، هندوها، بودایی‌ها و... نیز در سراسر جهان در ایام محرم و اربعین به سوگواری می‌پردازند و یاد حماسه عاشورا و مصائب اهل بیت (علیهم السلام) را زنده نگه می‌دارند.

اولین سؤالاتی که با دیدن این حجم عظیم از ابراز ارادت‌ها و سوگواری‌ها به ذهن هر انسانی خطور می‌کند این است که:

- فلسفه و علت عزاداری برای امام حسین و شهدای کربلا چیست؟
- این همه هزینه کردن و وقت گذاشتن برای مرور یک واقعه تاریخی که هزار و چهارصد سال قبل اتفاق افتاده چه سودی برای حال و آینده ما دارد؟
- چه رازی در پس گریه برای سیدالشهداء نهفته است که در روایات متعددی از فضیلت آن سخن گفته شده و حتی بزرگان توصیه کرده‌اند که اگر کسی رقت قلب ندارد و نمی‌تواند به راحتی گریه کند خود را به [تباکی](#) بزند؟

و نکته بسیار مهم دیگر این که:

- برگزاری مجالس عزاداری با شیوه فعلی تا چه اندازه با هدف اصلی رهبرانی که برگزاری این مراسم را توصیه کرده‌اند هماهنگی دارد؟

- آیا هدف از برپایی مجالس ذکر مصیبت فقط این است که مورد مغفرت خداوند قرار بگیریم و بخشیده شویم؟ آیا این مجالس تنها بهانه‌ای برای برطرف شدن حاجات و رفع نیازهای مادی ماست؟ یا یک هدف کاربردی، به‌روز و قدرت‌مند در پس آن نهفته است؟

در سلسله مقالات پیش رو، به‌دنبال ارائه پاسخی مناسب برای این پرسش‌ها و ابهامات مشابه هستیم و تلاش می‌کنیم با آگاهی یافتن از علت عزاداری برای امام حسین و لایه‌های پنهان آن، به مقام یک عزادار حقیقی برسیم و معرفت خود را نسبت به واقعه عاشورا افزایش دهیم؛ زیرا تا زمانی که گریستن‌ها و سوگواری‌های ما کم‌عمق، بدون معرفت، و صرفاً از سر دلسوزی باشد به ظاهربینی و سطحی‌نگری مبتلا می‌شویم و هیچ‌گاه به باطن این اعمال دست پیدا نمی‌کنیم؛ آن‌وقت است که آفات ریز و درشت فراوانی گریبان عزاداری‌های ما را می‌گیرد و آن‌ها را از عنصری سازنده به عملی کم‌فایده و حتی مخرب تبدیل می‌کند. اتفاقی که متأسفانه گاهی اوقات شاهد آن هستیم.

در نوشتار حاضر به ذکر چند نمونه از دلایل اصلی سوگواری برای امام حسین (علیه‌السلام) می‌پردازیم و فلسفه این کار را شرح می‌دهیم.

اصلی‌ترین علت عزاداری برای امام حسین (علیه‌السلام) حذف متخصص معصوم از رهبری جامعه است

از آخرین باری که یک قرار ملاقات مهم، یک خرید ضروری یا مسئولیتی که به عهده شما گذاشته شده بود را فراموش کردید چه مدت زمانی گذشته است؟ احتمالاً خیلی نگذشته! ما آدم‌ها موجودات فراموش‌کاری هستیم و دائماً به یادآوری احتیاج داریم؛ از یادآوری کارهای روزانه گرفته تا مناسبت‌های مهم ملی یا حوادث تاریخی تأثیرگذار.

در میان هر ملتی روزهای به یاد ماندنی وجود دارد که یک حادثه بزرگ سیاسی یا اجتماعی در آن رخ داده و نقطه عطف تاریخ آن ملت را رقم زده است؛ عده‌ای در گذشته‌های دور و نزدیک حرکتی بزرگ را آغاز کرده‌اند که همه جامعه را متأثر ساخته و آثارش هنوز باقی است. ملت‌ها این حوادث را در تقویم ملی خود ثبت می‌کنند و خاطره آن‌ها را با برگزاری مراسم مختلف زنده نگه می‌دارند. پاس‌داشت این حوادث نوعی ارزش تلقی می‌شود زیرا هویت یک ملت به آن‌ها وابسته است. بعضی حوادث تاریخی هم هستند که دامنه اثرگذاری‌شان از یک محدوده جغرافیایی فراتر می‌رود و کل جهان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. حادثه عاشورا از جمله این وقایع است.

عده‌ای از مردم پیام اصلی عاشورا را مبارزه با ظلم می‌دانند در حالی که خیلی‌های دیگر در طول تاریخ برای رفع ظلم و برقراری عدالت جنگیده و در این راه جان‌فشانی کرده‌اند؛ بعضی‌ها علت عزاداری برای امام حسین (علیه‌السلام) را جنایات هولناکی می‌دانند که در حق ایشان، خانواده و اصحابشان روا داشته شد در حالی که مشابه این جنایات در طول تاریخ و در نقاط دیگری از کره زمین هم اتفاق افتاده است. ولی ما برای هیچ‌کدام از آن‌ها عزاداری نمی‌کنیم.

آن‌چه در کربلا اتفاق افتاد حذف متخصص معصوم از رهبری جامعه بود؛ آن‌هم به بی‌رحمانه‌ترین و سفاکانه‌ترین شکل ممکن. حذف متخصص معصوم یعنی حذف تنها کسی که سعادت دنیوی و اخروی همه ما در گرو محبت و اطاعت اوست؛ یعنی حذف تنها کسی که ساختار وجودی ما را می‌شناسد و راه‌های عاقبت‌بخیری‌مان را می‌داند؛ یعنی جایگزین کردن حاکمیت شیطان به جای حاکمیت خدا و این بزرگ‌ترین مصیبتی بود که در کربلا اتفاق افتاد.

کربلا درس‌های زیادی برای آموختن دارد؛ از مبارزه با ظلم و حفظ کرامت انسانی تا ایثار، شجاعت، آزادگی و وفاداری. اما شاید بزرگ‌ترین درس عاشورا این باشد که غلبه تمایلات حیوانی، می‌تواند بشر را به جایی برساند که با همه قوا روبروی خدا و نماینده او بایستد، همه تلاش‌های امام برای هدایت خود را نادیده بگیرد و با میل و رغبت تمام راه جهنم را انتخاب کند!

دامنه جنایتی که در کربلا اتفاق افتاد تا امروز هم ادامه دارد و هرچه زمان می‌گذرد، خلأ نبودن یک رهبر آسمانی که هدایت جوامع بشری را به دست بگیرد، بیشتر آشکار می‌شود؛ البته این را فقط کسانی می‌فهمند که حقیقت وجودشان را در قبرستان تمایلات جمادی و گیاهی و حیوانی دفن نکرده باشند. درباره این مصیبت عظیم در مقالات بعدی بیشتر صحبت خواهیم کرد.

عزاداری یعنی من آماده اطاعت از خدا هستم

خداوند همه انسان‌ها را از نور اهل بیت (علیهم‌السلام) خلق کرده. اهل بیت پدران حقیقی و آسمانی ما هستند. فرقی هم نمی‌کند مسلمان باشیم یا مسیحی، آفریقایی یا اروپایی، زن یا مرد؛ نسبتی که ما با اهل بیت داریم از نسبتی که با پدر و مادر زمینی خود داریم بسیار نزدیک‌تر است. به همین دلیل بسیاری از افراد پاک‌طینت ولو مسلمان هم نباشند، پیوند قلبی عمیقی را بین خود و امام حسین (علیه‌السلام) احساس می‌کنند.

اگر در ایام محرم سری به مناطقی که هم‌وطنان کلیمی، زرتشتی، مسیحی و ... زندگی می‌کنند بزنیم این محبت و ابراز ارادت قلبی را در قالب پخت غذای نذری، راه‌اندازی دسته‌جات عزاداری و ... به‌وضوح مشاهده می‌کنیم. در هندوستان روضه‌خوان‌ها و مرثیه‌سراهای زیادی وجود دارند که مسلمان نیستند اما اگر در باب عاشورا از آن‌ها سؤال کنیم نه‌تنها امام حسین را تحسین می‌کنند، بلکه شرکت در روضه‌خوانی و مراسم عزاداری را افتخار خود می‌دانند. این‌ها نشانه محبت است؛ اما آن‌چه که خداوند در قرآن به‌طور ویژه از مسلمانان خواسته «مودت»^۱ نسبت به اهل بیت است. مودت با محبت تفاوت دارد. مودت یعنی محبتی که آثارش در عمل ظاهر شده و به اطاعت منجر شود.

واضح است که اهل بیت (علیهم‌السلام) به مودت ما نیازی ندارند، این مائیم که برای رسیدن به مقام انسانیت و عاقبت‌به‌خیری به اطاعت آن‌ها نیازمندیم، مثل دانش‌آموزی که درس بخواند یا نخواند فرقی به حال معلم نمی‌کند و در نهایت خود اوست که از این کار سود می‌برد یا زیان می‌کند.

عزاداری باید ما را به مرتبه مودت برساند، وگرنه گریستن‌های ما تنها یک عادت مذهبی خواهد بود که با هدف کسب ثواب انجام می‌شود.

زنده نگه داشتن نام اهل بیت نشانه طهارت روح است

^۱ «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى...؛ (ای پیامبر! به مردم) بگو: من از شما بر این (رسالت خود) هیچ مزدی نمی‌خواهم به‌جز مودت خاندانم». (سوره شوری، آیه 23)

حتماً برایتان پیش آمده که یک یادگاری قدیمی را فقط به این دلیل که روزی به یکی از عزیزانتان تعلق داشته سال‌ها نزد خود نگه دارید. ما هرکس را که دوست داشته باشیم نشانه‌هایش را هم دوست داریم و به هرچه که ما را به یاد او بیندازد عشق می‌ورزیم. این موضوع در مورد خداوند هم صادق است. کسانی که عاشق خدا هستند از هر چیزی که رنگ و بوی معشوق را داشته باشد و یاد او را در دلشان زنده کند لذت می‌برند. قرآن از این موضوع با نام «تعظیم شعائر الهی»^۲ یاد می‌کند و برخورداری از این ویژگی را نشانهٔ پاکی و تقوای دل می‌داند. «شعیره» یعنی علامت. تعظیم شعائر الهی یعنی احترام گذاشتن و دوست داشتن هر چیزی که ما را به یاد خدا بیندازد.

اگرچه خداوند با اسماء و صفاتش در تمام پدیده‌های عالم جلوه کرده، اما هر پدیده‌ای تنها جلوهٔ کوچکی از خدا را به نمایش می‌گذارد. تنها موجوداتی که خداوند با تمام اسماء و صفات خود در آن‌ها تجلی پیدا کرده معصومین (علیهم‌السلام) اند. معصومین کامل‌ترین نشانه‌های خدا در عالم هستی‌اند و تنها تفاوت آن‌ها با خداوند در این است که خداوند خالق است و آن‌ها مخلوق. با توجه به آن‌چه گفتیم کسی نمی‌تواند ادعا کند که خدا را دوست دارد اما با اهل بیت که کامل‌ترین نشانهٔ خدا و جانشین او بر روی زمین هستند ارتباط قلبی نداشته باشد. عشق ورزیدن و گرمی داشتن یاد معصومین از جمله ملاک‌هایی است که به وسیلهٔ آن می‌توانیم میزان لطافت روح و پاکی قلب خود را بسنجیم و ببینیم چقدر انسان هستیم؟ چقدر خود حقیقی‌مان را می‌شناسیم و تا چه اندازه با خدا و نشانه‌های او سنخیت داریم؟ زنده نگه داشتن نام و یاد امام حسین و واقعهٔ عاشورا از این جهت برای همهٔ ما واجب و لازم است.

نکاتی که گفته شد تنها بخش کوچکی از اهمیت و علت عزاداری برای امام حسین (علیه‌السلام) بود. ابعاد مختلف حادثهٔ عاشورا آن قدر وسیع است که می‌توان ساعت‌ها و روزها دربارهٔ آن حرف زد و کتاب نوشت. با همهٔ خیرات و برکاتی که برگزاری مجالس سوگواری برای سیدالشهداء دارد آفات و آسیب‌های فراوانی هم متوجه آن است. در مقالهٔ بعدی به آسیب‌شناسی این مجالس می‌پردازیم.

«... وَمَنْ يُعْظِمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ؛ و هر کس شعائر الهی را بزرگ دارد این کار نشانه تقوای دل‌هاست.» (سوره حج، آیه 32) 2

شما هم می‌توانید با ذکر دلایلی که برای عزاداری به ذهنتان می‌رسد و این نوشتار مجال پرداختن به آن را نداشت، به ما در غنی شدن محتوای آن کمک کنید.